



บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงชีวิตจริงของคนกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่ถือว่าเป็น “คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทย” หรือ คนที่ไร้การรับรองตัวบุคคลจากรัฐใดๆ ที่อยู่ในประเทศไทย โดยจะทำการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปทั้งในการให้คำนิยามและประเภทของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทย ศึกษาสาเหตุที่มาที่ทำให้บุคคลดังกล่าวตกเป็นคนไร้การรับรองจากรัฐ และศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล ตลอดจนเป็นการศึกษาที่มุ่งสืบหากระบวนการที่จะทำให้คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทยสามารถ เข้าถึงการมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทยได้

ระเบียบวิธีการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งการศึกษาผ่านการวิจัยเชิงประสบการณ์ และการทำห้องทดลองทางสังคม นอกเหนือไปจากการวิจัยทางเอกสาร โดยผู้ศึกษาได้ทดลองเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในกระบวนการที่จะทำให้กรณีศึกษาคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับการรับรองตัวบุคคลจากรัฐไทย และ ได้รับการออกเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล ซึ่งจากผลการศึกษาทำให้เกิดข้อค้นพบในหลายประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่อยู่ในรัฐไทย ทำให้สามารถให้คำนิยาม “คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล” ที่มีลักษณะ เป็นบุคคลที่ไม่เคยได้รับการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมาย (Legal Personality) จากรัฐใด ก็คือ “บุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรของรัฐใดๆ” เป็นบุคคลที่ตกอยู่ในสถานะบุคคล (Legal Status) เป็น “คนไร้รัฐ” หรือเป็น “คนไร้สัญชาติ” อีกด้วย

ประการที่สอง จากการจำแนกประเภทผ่านจุดเกาะเกี่ยวและความสัมพันธ์ของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่มีต่อรัฐไทย ก็ทำให้ค้นพบว่า โดยแท้จริงแล้ว คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประเทศไทยจำนวนมาก คือ บุคคลที่มีสัญชาติไทย แต่เนื่องจากขาดเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลจึงไม่สามารถแสดงตนได้ว่าตนเป็นคนสัญชาติไทย

ประการที่สาม จากการค้นหาสาเหตุของการทำให้คนในรัฐไทยตกเป็นคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ทำให้ทราบว่า การเป็นคนไร้เอกสารที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎรนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากความเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือความเป็นบุคคลชาติพันธุ์ เนื่องจากความเป็นบุคคลดังกล่าวมีโอกาสที่จะตกลงจากทะเบียนราษฎรมาก ทั้งยังอาจถูกมองว่าเป็นคนต่างด้าว ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีความรู้ที่คนต่างด้าวสามารถมีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยได้ ปฏิเสธการขอมีชื่อในทะเบียนราษฎรไทยของคนเหล่านั้น ทำให้ทราบว่าความไม่รู้ของเจ้าหน้าที่และความไม่รู้



ของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลเองก็เป็นอีกสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เกิดคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทยได้เช่นกัน

จากสาเหตุที่สามารถสืบค้นได้ดังกล่าว ทำให้ได้ข้อค้นพบที่ทำให้เข้าใจธรรมชาติของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในประการที่ว่า จะเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถหาพยานหลักฐานโดยทั่วไปที่เจ้าหน้าที่มักจะเรียกร้องในกระบวนการเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎรได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลให้สำเร็จได้ เจ้าหน้าที่จึงไม่ควรจะเรียกร้องพยานหลักฐานที่คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลไม่มีหรือไม่อาจสามารถหามาได้

ประการที่สี่ เมื่อทำการศึกษผลกระทบที่เกิดขึ้นในระหว่างที่การไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลก็ยิ่งทำให้ทราบถึงสถานการณ์ความรุนแรงของผลกระทบที่จะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขให้คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลเข้าถึงในสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ หรือ สิทธิในการที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ โดยการแก้ไขข้อกฎหมายหรือข้อเข้าใจผิดของสังคมที่กำหนดให้คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการแสดงตนนั้น จะต้องทำการแสดงตนโดยไม่จำเป็น

ประการที่ห้า ในการวิจัยเชิงประจักษ์การค้นพบกับแก้ไขปัญหของกรณีศึกษาทำให้ผู้ศึกษาค้นพบว่า กระบวนการเข้าถึงการมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลจำเป็นต้องมีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย เนื่องจากต้องใช้กระบวนการสืบค้นข้อเท็จจริงตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ การตรวจสอบพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ การตรวจสอบองค์ความรู้ด้านข้อกฎหมายและนโยบาย ตลอดจนการกำหนดวิธีการทางกฎหมายและการยื่นข้อกฎหมายต่างๆ เมื่อได้รับการปฏิเสธ

ประการนี้ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า นักกฎหมายและศูนย์ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายต่างๆ จะต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอที่จะให้มีการจัดตั้ง "ศูนย์ให้ความช่วยเหลือคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล" ในคณะนิติศาสตร์ สถาบันการศึกษาต่างๆ และในหน่วยงานหรือองค์กรที่มีวิชาชีพทางกฎหมายหรือการให้ความช่วยเหลือประชาชน

และในประการสุดท้าย ผู้ศึกษามีข้อค้นพบว่าการที่จะให้คนไร้เอกสารพิสูจน์ตนมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล ก็จะต้องเป็นการได้มาซึ่ง เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ที่เป็นไปตามสิทธิในสถานะบุคคลของคนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลนั้นด้วย กรณีตัวอย่างเช่น คนไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่มีสิทธิในสถานะเป็นบุคคลเป็น "คนชาติ" ของรัฐ ก็ย่อมจะต้องได้มาซึ่งเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่แสดงถึงความเป็นคนชาติของรัฐเท่านั้น ทำให้การแก้ไขปัญหาการไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล อาจสามารถแก้ไขให้ "คนไร้รัฐ" หรือ "คนไร้สัญชาติ" มีรัฐเจ้าของตัวบุคคลหรือมีรัฐเจ้าของสัญชาติได้อีกด้วย